

BUXGALTERIYA HISOBOTLARI TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH

U.A.Shirinov – SamISI, PhD

D.Hamidov – SamISI, magistr

Annotatsiya: Maqolada korxonalar moliyaviy hisobotlarini tahlil qilishning zarurati, ahamiyati hamda tahliljaroyonida qo'llaniladigan usullar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, moliyaviy hisobotlar, moliyaviy tahlil, moliyaviy natija, iqtisodiy tahlil.

Аннотация: В статье описаны необходимость и важность анализа финансовой отчетности предприятий, а также методы, используемые в процессе анализа.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, бухгалтерская отчетность, финансовый анализ, финансовый результат, экономический анализ.

Abstract: The article describes the necessity and importance of analyzing the financial reports of enterprises, as well as the methods used in the analysis process.

Key words: accounting, financial statements, financial analysis, financial result, economic analysis.

Tashkilotning moliyaviy holati, uning faoliyatining moliyaviy natijalari va moliyaviy holatdagi o'zgarishlar to'g'risidagi ma'lumotlarning asosiy manbai buxgalteriya (moliyaviy) hisobotidir. Tahlil mazmuni korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatidagi kamchiliklarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish hamda moliyaviy holatni yaxshilash chora-tadbirlarini belgilashdan iborat. Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini tahlil qilish maqsad va vazifalar bilan belgilanadi.

Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini tahlil qilishning maqsadi tashkilotning moliyaviy holati va moliyaviy natijalarini ob'ektiv va aniq ifodalovchi asosiy parametrlarni olishdir. Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini tahlil qilish maqsadiga asoslanib, quyidagi tahliliy vazifalar to'plami hal qilinadi:

- ❖ tashkilotning iqtisodiy holatini to'liq va ob'ektiv baholashni shakllantirish;
- ❖ bankrotlik xavfining potentsial darajasini aniqlash;
- ❖ samarali kapital tuzilmasini saqlab qolish uchun mablag'lardan to'g'ri foydalanishni baholash;
- ❖ tashkilot aktivlaridan to'g'ri va samarali foydalanishni baholash;
- ❖ investitsiya siyosatini asoslash;
- ❖ iqtisodiy faoliyatning salbiy natijalari va korxonaning moliyaviy holatini mustahkamlashda moliyaviy resurslardan foydalanishni yaxshilash bo'yicha boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish.

Foydalanuvchilar guruhiga qarab, buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini tahlil qilishning vazifalari va yo'nalishi, shuningdek, foydalaniladigan ma'lumotlarning (ichki, tashqi) xususiyati aniqlanadi. Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarini tahlil

qilish hisobotdan foydalanuvchilarning bir guruhi boshqa foydalanuvchilarning manfaatlariga zarar etkazadigan holda o'z manfaatlarini bir tomonlama ko'rib chiqish imkoniyatini butunlay istisno qilishi kerak.

Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi me'yoriy xujjatlarda buxgalteriya (moliyaviy) hisoboti "tashkilotning mulkiy va moliyaviy holati va uning iqtisodiy faoliyati natijalari to'g'risida tuzilgan ma'lumotlarning yagona tizimi" deb ta'riflanadi. belgilangan shakllarga muvofiq buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining asosi".

Shuningdek, buxgalteriya hisobi to'g'risidagi me'yoriy xujjatlarda buxgalteriya hisobi reglamentida hisobot shakllari to'plamini o'z ichiga olgan buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarning tarkibi haqida yozilgan, xususan:

✓ korxonada mulkining tarkibi, tarkibi va uning shakllanish manbalarini belgilovchi balans, hisobot sanasidagi moliyaviy holatni tavsiflovchi;

✓ moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot, unda tashkilotning yildagi ishi tavsiflanadi, foyda yoki zararining shakllanishi sabablari ko'rsatilgan;

✓ kapital, mablag'lar va zaxiralar harakati to'g'risidagi ma'lumotlarni aks ettiruvchi, sof aktivlar ko'rsatkichini o'z ichiga olgan o'z kapitalidagi o'zgarishlar to'g'risidagi hisobot;

✓ naqd va naqd pulsiz mablag'lar to'g'risida hisobot davri boshi va oxiridagi faoliyat turlari bo'yicha ma'lumotlarni o'z ichiga olgan pul oqimlari to'g'risidagi hisobot.

Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarining bir xil tahlili buxgalteriya (moliyaviy) hisobotlarining asosiy ko'rsatkichlari o'rtasidagi munosabatlarni shakllantirishga imkon beradigan turli baholash usullari yordamida amalga oshiriladi, xususan:

❖ gorizontaal tahlil - tashkilotning turli davrlardagi faoliyati natijalarini taqqoslash. Ushbu tahlil hisobot sanasidagi ma'lumotlarni oldingi davr ma'lumotlari bilan taqqoslaydi. Tahlil jarayonida har bir ko'rsatkichning o'sish (o'sish) sur'atlari hisoblab chiqiladi, uning tendentsiyalari aniqlanadi va mutlaq ko'rsatkichlarda nazorat qilinadi, ya'ni. rublda va nisbiy jihatdan, ya'ni. foizlarda;

❖ vertikal tahlil - xuddi shu tahlilda har bir moliyaviy ko'rsatkichning bir hisobot davridagi umumiy natijadagi ulushi aniqlanadi, shuningdek, ushbu tahlil yordamida tashkilotning aktivlari, majburiyatlari, daromadlari va xarajatlari tarkibi aniqlanadi;

❖ qiyosiy tahlil - hisobot ko'rsatkichlarini (bo'linmalar, seminarlar va boshqalar) solishtirish, tashkilot ma'lumotlarini raqobatchilar ma'lumotlari va o'rtacha sanoat ko'rsatkichlari bilan solishtirish imkonini beradi;

❖ trend tahlili - bunday tahlilning mohiyati chiziqning dinamikasini aniqlash, uning keyingi rivojlanishini bashorat qilishdan iborat;

❖ koeffitsient tahlili - bu tahlilda kompaniyaning moliyaviy holatini tavsiflash uchun ma'lum ko'rsatkichlar (nisbatlar) qo'llaniladi va bundan tashqari, ushbu tahlil nafaqat baholash, balki kompaniyaning to'lov qobiliyatini bashorat qilish imkonini beradi.

Shunday qilib, iqtisodiy tahlil uchun axborot bazasi sifatida buxgalteriya (moliyaviy) hisobotining asosiy afzalliklaridan biri uning analitik imkoniyatlaridir, degan xulosaga kelishimiz mumkin. Buxgalteriya (moliyaviy) hisobotining barcha shakllarining keng tahliliy imkoniyatlari, uning oshkoraligi va ochiqligi buxgalteriya ma'lumotlarining ichki va tashqi foydalanuvchilari uchun tashkilotlarning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Egamberdiyeva, S. R., Qodirov, F. I., & Shopiyev, R. R. (2022). Buxgalteriya hisobining milliy standartlarini mhxs ga uyg 'unlashtirish asosida takomillashtirish. *Gospodarka i* 358.
2. Djumanova, A. B., & Juraeva, X. Y. (2022). MHXS muvofiq tuzilgan moliyaviy hisobotlarni tahlil qilishni takomillashtirish. , (10-2 (101)), 29-32.
3. O'G'LI, H. F. N. (2023). Moliyaviy hisobotlar tahliling ahamiyati. *principal issues of scientific research and modern2*(6).
4. Оманов, С. (2021). Хо'jalik yurituvchi subyektlarda ishlab chiqarish xarajatlari tahlilini takomillashtirish. *Economics and education*, (4), 194-199.
5. Hamzaliyev, E., Isroilov, M., Ahmedov, A., & Yoldasheva, I. (2020). suv iste'molchilar uyushmalarida suv resurslarini boshqaruv tahlilini takomillashtirish. *студенческий вестник*, 90-92.
6. Шермухамедов, Б. (2023). Tijorat banklarining depozit portfelini tahlil qilish metodikasini TAKOMILLASHTIRISH. *Economics and education*, 130-134.